O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIY VA O'RTA MAXSUS TA'LIM VAZIRLIGI

QARSHI MUHANDISLIK-IQTISODIYOT INSTITUTI

Ro'yxatga olindi:
№ 327
2022 yil "28" 08

"TASDIQLAYMAN"
O'quv ishlari bo'yicha prorektor
Bozorov O.N.
"28" 08 2022 yil

"HAYOT FAOLIYATI XAVFSIZLIGI" fanining

ISHCHI O'QUV DASTURI

Bilim sohasi	100 000	-	Gumanitar
	200 000	-	Ijtimoiy, iqtisod va huquq
	300 000	-	Ishlab chiqarish texnik
	400 000	-	Qishloq va suv xo'jaligi
	500 000	-	Sog'likni saqlash va ijtimoiy ta'minot
	600 000	-	Xizmatlar
Ta'lim sohalari	Bilim sohalari tarkibidagi barcha ta'lim sohalari		
Ta'lim yo'nalishi	5311600	-	**Konchilik ishi (yer osti konchilik ishlari)**

Jami o'quv soati: 90			
Shu jumladan	Jami	7-semestr	8- semestr
Ma'ruza	24	-	24
Amaliy mashg'ulotlar	12	-	12
Laboratoriya mashg'lotlar	12	-	12
Mustaqil ta'lim soati	42	-	42

Qarshi-2022

Fanning ishchi o‘quv dasturi, ishchi o‘quv reja va O‘zbekiston Respublikasi Oliy va o‘rta maxsus ta’lim vazirligining 2019 yil «__17_» ____08_____dagi «_4___» -sonli buyrug‘i tasdiqlangan bilan fan o‘quv dasturga muvofiq ishlab chiqildi.

Tuzuvchi: **O.D.Raximov** – QMII, “Ekologiya va mehnat muhofazasi“ kafedrasi professori

L.Ashurova – QMII, “Ekologiya va mehnat muhofazasi“ kafedrasi assistenti

Fanning ishchi o‘quv dasturi “Ekologiya va mehnat muhofazasi” kafedrasi yig‘ilishida (bayon №_1_, _26_08___2022 y.), “Geologiya va konchilik ishi” fakulteti Uslubiy Komissiyasida (bayon №_1_, _28_08___2022 y.) va institut Uslubiy Kengashida (bayon №_1_, _28_08___2022 y.) muhokama etilgan va o‘quv jarayonida foydalanishga tavsiya qilingan.

QMII O‘quv-uslubiy boshqarma boshlig‘i: __________ Sh.Turdiyev

Geologiya va konchilik ishi fakulteti uslubiy komissiya raisi: __________ M.G’ofirov

Ekologiya va mehnat muhofazasi kafedra mudiri: __________ R.A.Eshonqulov

I.O‘quv fanning dolzarbligi va oliy kasbiy ta’limdagi o‘rni

Ushbu dastur fan tarixi, rivoji va istiqboli hamda Respublikamizdagi ijtimoiy-iqtisodiy islohotlar natijalari, ishlab chiqarish va xududiy xavfsizlik muammolarining inson hayoti xavfsizligiga ta’siri masalalarini qamraydi. Zero hozirgi vaziyatda xavfsiz hayotni ta’minlash masalalari eng dolzarb muammolardan hisoblanadi. CHunki texnosferalarda ishlab chiqarish jarayoni buzilishi, ishlovchilar uchun sanitariya va gigiena me’yor va qoidalarini yaratilmasligi, muhit rivojlanishdagi noxush vaziyatlarning murakkablashuvi, davlatlar o‘rtasida insoniyat hayotiga xavf- xatar soluvchi holatlarning ro‘y berishi, insoniyat tomonidan qo‘llanilayotgan turli zaharli va zararli moddalar va vositalar ko‘plab xavflarni yuzaga keltirib, insonlarning hayotiy faoliyatiga, sog‘lig‘iga, atrof-muhit tozaligiga va iqtisodiyotning barqaror rivojlanishiga tahdid solmoqda. SHu sababli ham mamlakatimizning eng muhim va kechiktirib bo‘lmaydigan vazifalari qatorida aholi hayotining xavfsizligini ta’minlash masalalari dolzarb o‘rin olgan. Aynan shu muammolarning echimini “Hayot faoliyati xavfsizligi” (HFX) fani o‘rganadi.

II. O‘quv fanining maqsadi va vazifasi

Fanni o‘qitishdan maqsadi – bo‘lajak mutaxassislarga hayotiy faoliyatlarida yuzaga keladigan xavflarning kelib chiqish sabablarini, xususiyatlarini, oqibatlarini va ularni yo‘qotish qoidalarining, xavfsiz ish sharoitlarini yaratish, tabiiy, texnogen, ekologik va boshqa tusdagi favqulodda vaziyatlardan aholini himoya qilish, ularni nazariy va amaliy jihatdan himoyalanishga hamda jarohat olganlarga birlamchi tibbiy yordam ko‘rsatish qoidalarini o‘rgatishdan iborat.

Ushbu maqsadga erishish uchun fan talabalarni nazariy bilimlar, amaliy ko’nikmalar, hodisa va jarayonlarga uslubiy yondashuv hamda ilmiy dunyoqarashini shakillantirish vazifalarini bajaradi.

Fan bo’yicha talabalarning bilim, ko’nikma va malakalariga quyidagi talablar qo’yiladi. ***Talaba:***

–ishlab chiqarish faoliyatda yuzaga keladigan xavflar va ularni o‘rganish;

–ishlab chiqarish jarayonlarida xavfsiz mehnat sharoitlarini yaratish;

–texnosferada kasb kasalliklarini kamaytiradigan va baxtsiz hodisalarni oldini oladigan chora-tadbirlarni o‘rganish;

–zararlangan shikastlanish o‘choqlaridagi fuqarolarni qutqarish va tiklov ishlarini o‘tkazish;

–yong‘inga qarshi xavfsizlik choralarini ko‘rish;

–jarohat olganlarga birlamchi tibbiy yordam ko‘rsatish va boshqa muhim vazifalarni bajara oladigan bilim;

–ishlab chiqarish sanitariyasi va mehnat gigiyenasi to‘g‘risida ***tasavvurga ega bo‘lishi.***

– xavfsiz mehnat sharoitini ta’minlash sohasida qabul qilingan qonun hujjatlari va boshqa meyoriy-huquqiy hujjatlarning asosiy talablarini;

– xavfli va zararli ishlab chiqarish omillarining yuzaga kelishining oldini olish usullarini;

– ishlab chiqarishda mikroiqlimning gigiyenik me'yorlarini tashkil etishni ***bilishi va ulardan foydalana olishi;***

– ishlab chiqarish tarmoqlarida xavfsiz ish sharoitini tashkil etishni;

– elektr qurilmalari, uskunalar, mashina va mexanizmlarni ishlatganda, texnik xizmat ko'rsatganda va ta'mirlashda ko'riladigan asosiy texnika xavfsizligi talablari;

– yong'in chiqish sabablari, ular oldini olish va o'chirishning tashkiliy va texnik vositalari;

– faoliyati davomida sodir bo'lishi mumkin bo'lgan favqulodda vaziyatlar turlari, ularning kelib chiqish sabablari, oqibatlarini tahlil qilish uslublari;

faoliyati davomida sodir bo'lishi mumkin bo'lgan favqulodda vaziyatlarda insonlar va moddiy boyliklarni saqlash va qutqarish vositalarini ishlatish ***ko'nikmalariga ega bo'lishi kerak.***

III. HFX fanining boshqa fanlar va ishlab chiqarish bilan o'zaro bog'liqligi

"Hayot faoliyati xavfsizligi" fani "Mehnat muhofazasi", "Muhandislik psixologiyasi", "Psixofiziologiya", "Ergonomika", "Texnikaviy estetika", "Atrof muhit himoyasi va ekologiya", "Favqulodda holatlar va fuqorolar muhofazasi" kabi fanlarning yutuqlariga asoslanadi. Ushbu fanlar bilan birga tadqiqot qiladi va o'rganadi. Lekin, insonning hayot faoliyatida barcha turdagi bog'lanishlar bir vaqtda yuzaga keladi va shu sababli inson o'z faoliyatida bir necha omillar bilan bog'lanadi, o'zaro ta'sirda bo'ladi. Shu sababli insonning hayot faoliyati davridagi umumlashgan xavfli va zararli faktorlarning inson sog'ligiga va mehnat qobiliyatiga birgalikda ta'sirini alohida mustaqil fan - "Hayot faoliyati xavfsizligi" o'rganadi.

Hayot faoliyati xavfsizligi fanini o'rganish nafaqat texnosferada xavflar tug'ilganda, balki **ishlab chiqarish jarayonida** ishlovchilarni kasb kasalligiga chalinishlarini qisqartirish, baxtsiz hodisalar oldini olish shuningdek, biosferada (atrof-muhitda) yuz beradigan favqulodda vaziyatlarda insonlar o'limi va moddiy zararlar miqiyosini kamaytirish imkonini beradi.

IV. Fanni o'qitishda zamonaviy axborot va pedagogik texnologiyalar

Yo'nalishning o'ziga xos xususiyatlari dasturni interfaol usullarda o'zlashtirishni taqazo qiladi. Bunda asosiy e'tibor auditoriya mashg'ulotlarida va mustaqil tayyorgarlikda o'zlashtiriladigan chuqurlashtiriladigan nazariy bilimlarga hamda obyektiv jarayonlar va hodisalarga nisbatan dunyoqarashni shakllantirishda ma'ruza mashg'ulotlariga katta o'rin ajratiladi.

Dastur materiallarini o'zlashtirish to'rt xil:

muammoli mavzular bo'yicha;

mustaqil o'zlashtirilishi murakkab bo'lgan bo'limlar bo'yicha;

ta'lim oluvchilarda alohida qiziqish uyg'otuvchi bo'limlar bo'yicha;

oldinga siljigan ma'ruzalarni interfaol usulda o'qitish yo'li bilan;

mustaqil ta'lim olish va ishlash, kollekviumlar va munozaralar jarayonida o'zlashtiriladigan bilimlar bo'yicha mashg'ulotlar o'tkazish yo'li bilan **amalga oshirishni nazarda tutadi.**

Mustaqil tayyorgarlik jarayonida talaba adabiyotlar, internet materiallari va meyoriy hujjatlar bilan ishlashni uddalashni namoyon qilishi, auditoriya mashg'ulotlari paytida qabul qilingan ma'lumotlarni mushohada qilish qobiliyatini ko'rsatishi zarur.

Dastur talabalar bilimini reyting-nazoratidan foydalanadigan o'quv jarayonini tashkil qilishning yangi tamoyillari asosida amalga oshadi.

Fanni o'zlashtirishda masofadan o'qitish, darslik, o'quv qo'llanmalari va ma'ruzalar matnlarining elektron versiyalaridan, ma'ruzalar o'qish, elektron plakatlar va internet tarmog'idan foydalaniladi.

"Hayot faoliyati xavfsizligi" fanini o'qitish jarayonida quyidagi asosiy konseptual yondashuvlardan foydalaniladi:

Shaxsga yo'naltirilgan ta'lim. Bu ta'lim o'z mohiyatiga ko'ra ta'lim jarayonining barcha ishtirokchilarini to'laqonli rivojlanishlarini ko'zda tutadi. Bu esa ta'limni loyihalashtirilayotganda, albatta, ma'lum bir ta'lim oluvchining shaxsini emas, avvalo, kelgusidagi mutaxassislik faoliyati bilan bog'liq o'qish maqsadlaridan kelib chiqqan holda yondoshilishni nazarda tutadi.

Tizimli yondashuv. Ta'lim texnologiyasi tizimning barcha belgilarini o'zida mujassam etmog'i lozim: jarayonning mantiqiyligi, uning barcha bo'g'inlarini o'zaro bog'langanligi, yaxlitligi.

Faoliyatga yo'naltirilgan yondashuvuv. Shaxsning jarayonli sifatlarini shakllantirishga, ta'lim oluvchining faoliyatni aktivlashtirish va intensivlashtirish, o'quv jarayonida uning barcha qobiliyati va imkoniyatlari, tashabbuskorligini ochishga yo'naltirilgan ta'limni ifodalaydi.

Dialogik yondashuvuv. Bu yondasahuv o'quv munosabatlarini yaratish zaruriyatini bildiradi. Uning natijasida shaxsning o'z-o'zini faollashtirishi va o'z – o'zini ko'rsata olishi kabi ijodiy faoliyati kuchayadi.

Hamkorlikdagi ta'limni tashkil etish. Demokratik, tenglik, ta'lim beruvchi va ta'lim oluvchi faoliyat mazmunini shakllantirishda va erishilgan natijalarni baholashda birgalikda ishlashni joriy etishga e'tiborni qaratish zarurligini bildiradi.

Muammoli ta'lim. Ta'lim mazmunini muammoli tarzda taqdim qilish usuli ta'lim oluvchi faoliyatini aktivlashtiradi. Bunda ilmiy bilimni obyektiv qarama-qarshiligi va uni hal etish usullarini ijodiy tarzda qo'llanilishi dialektik mushohadani shakllantiradi va rivojlantiradi natijada talabani mustaqil ijodiy faoliyati ta'minlanadi.

Axborotni taqdim qilishning zamonaviy vosita va usullarini qo'llash–yangi kompyuter va axborot texnologiyalarini o'quv jarayoniga tatbiq etish.

O'qitishning usullari va texnikasi. Ma'ruza (kirish, mavzuga oid, vizuallash), muammoli ta'lim, keys-stadi, pinbord, paradoks va loyihalash usullari, amaliy ishlar.

O'qitishni tashkil etish shakllari: dialog, polilog, muloqot hamkorlik va o'zaro o'rganishga asoslangan frontal, kollektiv va guruh.

O'qitish vositalari o'qitishning an'anaviy shakllari (darslik, ma'ruza matni) bilan bir qatorda – kompyuter va axborot texnologiyalari.

Monitoring va baholash: o'quv mashg'ulotida va butun kurs davomida o'qitishning natijalarini rejali tarzda kuzatib boriladi. Kurs oxirida test topshiriqlari yoki yozma ish variantlari yordamida tinglovchilarning bilimlari baholanadi.

"Hayot faoliyati xavfsizligi" fanini o'qitish jarayonida kompyuter texnologiyasidan, "Pover Point" prezentastiya va "Excel" elektron jadval

dasturlaridan foydalaniladi. Ayrim mavzular bo‘yicha talabalar bilimini baholash test asosida va kompyuter yordamida bajariladi. Laboratoriya va amaliy mashg‘ulotlar bo‘yicha ulubiy ko‘rsatmalar ko‘rinishidagi tarqatma materiallar tayyorlanadi, oraliq va yakuniy nazoratlar o‘tkaziladi.

IV.1.“Hayot faoliyati xavfsizligi” fani boyicha 5311700 Foydali qazilma konlari geologiyasi, qidiruv va razvedkasi ta’lim yo‘nalashida soatlarning taqsimlanishi

Umumiy o‘quv soati	90 soat
Shu jumladan:	
Ma’ruza	24 soat
Amaliy mashg‘ulotlar	12 soat
Laboratoriya	12 soat
Mustaqil ta’lim	42 soat

Ma’ruza mashg‘ulotlari

T/R	Mavzu, bo‘lim nomi	Soat
1	“Hayot faoliyati xavfsizligi” faniga kirish	2
2	Hayot faoliyati xavfsizligining huquqiy asoslari	2
3	Faoliyat xavfsizligini ta’minlashning ergonomika va psixologik asoslari	2
4	Xavfsiz faoliyatni tashkil qilishda xodimlar bilimini tekshirish va o’qitish	2
5	Ishlab chiqarishda sodir bo’ladigan baxtsiz xodisalar va kasb kasalliklari	2
6	Ishlab chiqarishning sanitariyasi va gigiyenasi meyorlari, mazmuni.	2
7	Ishlab chiqarish changlari va zaharli moddalarning inson organizmiga salbiy ta’siri, ularga qarshi chora-tadbirlar	2
8	Ishlab chiqarishda shovqin va titrash	2
9	Ishlab chiqarishda elektr xavfsizlik asoslari	2
10	Favqulodda vaziyatlar, ularning turlari va xususiyatlari	2
11	Yong‘in xavfsizligini ta’minlash choralari	2
12	Birlamchi tibbiy yordam ko‘rsatish asoslari	2
	Jami:	**24**

Amaliy mashg‘ulotlarning tavsiya etiladigan mavzulari.
“Hayot faoliyati xavfsizligi” fani bo‘yicha amaliy mashg‘ulotlarning kalendar rejasi

T/r	Amaliy mashg‘ulotlar mavzulari	Soat

1.	Xavf turlarini, ularni guruhlash va identifikatsiyalash	2
2.	Hayot faoliyati xavfsizligining komfort sharoitlari, ishchi o‘rnini ergonomikasini o‘rganish	2
3.	Ishlab chiqarishdagi shovqin va vibratsiyani hisoblash	2
4.	Mexanik jarohatlanishdan muhofazalanish va muhofazalovchi vositalarni aniqlash.	2
5.	Xavfsizlik texnikasi bo‘yicha yo‘riqnomalar va ularni hujjatlashtirish tartiblari	2
6.	Kasb kasalliklarini va ishlab chiqarishdagi jarohatlarni tekshirish hisobga olish va aniqlash usullari.	2
	Жами:	**12**

Laboratoriya mashg‘ulotlarning tavsiya etiladigan mavzulari
“Hayot faoliyati xavfsizligi” fani bo‘yicha laboratoriya mashg‘ulotlarning kalendar rejasi

T/r	Laboratoriya mashg‘ulotlarining mavzulari	Soat
1	Ishlab chiqarish korxonalarida va inshootlarda tabiiy yorug’likni aniqlash	2
2	Sanoat korxonalari va muassasalarda mikroiqlim sharoitlarini aniqlash	2
3	Zararli moddalarning konsentrasiyasini aniqlash	2
4	Zaharli moddalarning konsentrasiyasini aniqlash	2
5	Elektr jihozlarini yerga ulashni hisoblash	2
6	Birlamchi o’t o’chirish vositalarining ish unumdorligini aniqlash	2
	Jami:	2
		12

V. Mustaqil ta’lim va mustaqil ishlar

Mazkur fanni o‘qitish jarayonida ta’limning zamonaviy metodlari, pedagogik va axborot texnologiyalari qo‘llanishi nazarda tutilgan:

ma’ruzada zamonaviy kompyuter texnologiyalari yordamida prezentatsion va elektron-didaktik texnologiyalaridan;

- o‘tkaziladigan amaliy mashg‘ulotlarda aqliy xujum, guruxli fikrlash pedagogik texnologiyalardan;

- o‘tkaziladigan tajriba mashg‘ulotlarida kichik guruxlar musobaqa, guruhli fikrlash pedagogik texnologiyalarni qo‘llash nazarda tutiladi.

Ushbu o‘quv fani bo‘yicha talabalarni mustaqil ta’lim ma’ruzalar konspekt va tavsiya etilgan adabiyotlar hamda davriy jurnallar, internet materiallari bilan ishlashni, standart va malaka talablariga mos ravishda mustaqil bajarishni o‘z ichiga oladi.

Mustaqil ta’lim uchun tavsiya etiladigan mavzulari:

1. HFX muammolarini o‘rganishga katta hissa qo‘shgan jahon va vatanimiz olimlari. Ularning asosiy ilmiy-amaliy ishlari.

2. Xavflarni kvantifikatsiyalashning sonli, balli va boshqa uslublarini tahlil qilish.
3. Xavfsizlikni ta'minlash tamoyillari va uslublarini tahlil qilish.
4. Faoliyatning turli bosqichlarida xavfsizlik shartlarini tahlil qilish.
5. Faoliyat xavfsizligini ta'minlashning ergonomik ko'rsatkichlarini tahlil qilish.
6. Ish o'rnini tashkillashtirishning talablari.
7. Inson antropometrik ko'rsatkichlarining faoliyat xavfsizligiga ta'siri.
8. Faoliyat xavfsizligini ta'minlashda psixologik omillarning ahamiyati.
9. O'zbekiston Respublikasida hayot faoliyat xavfsizligini ta'minlash sohasida qabul qilingan qonun va meyoriy hujjatlar tizimi.

10.Hayot faoliyati xavfsizligi fani bo'yicha glossariy tuzish.

11.Insonning fiziologik va psixologik tavsiflarining xavfsizlikni ta'minlashdagi ahamiyati.

12.Odam anatomiyasining (antropometrik parametrlarining) xavfsizlikni ta'minlashdagi ahamiyati.

13.Hayot faoliyati xavfsizligini ta'minlashga oid xalqaro tajriba va izlanishlar taxlili.

14.Hayot faoliyati xavfsizligini ta'minlashga oid chet davlatlarda qabul qilingan qonunlar va meyoriy hujjatlar taxlili.

15.Shovqin va titrashdan himoyalanish texnik vositalarining guruhlanishi va tuzilishi.

16.Mashina va mexanizmlar uchun texnika xavfsizligi talablari keltiriladigan meyoriy hujjatlar tizimi.

17.Davlat yong'in xavfsizligi xizmati.

18.Respublika bo'yicha yong'inlar sodir bo'lishi va ularda ko'riladigan zararlar to'g'risida statik ma'lumotlar taxlili.

19.Yong'indan himoyalanishning zamonaviy texnik vositalari.

20..Xalqaro terrorizm va terroristik tashkilotlar.

21.O'zbekistonda bo'lishi mumkin bo'lgan texnogen xavflar. 22.Markaziy Osiyoda bo'lishi mumkin bo'lgan tabiiy xavflar.

23."Aholini va hududlarni tabiiy hamda texnogen xususiyatli favqulodda vaziyatlardan muhofaza qilish to'g'risida"gi qonun.

24.Favqulodda vaziyatlarda ularning oldini olish va harakat qilish davlat tizimi(FVDT)ning strukturaviy tuzilishi.

25."Fuqaro muhofazasi to'g'risida"gi qonuni. 26."Terrorizmga qarshi kurash to'g'risida"gi qonuni.

27. "Xavfli ishlab chiqarish obyektlarining sanoat xavfsizligi to'g'risida" gi qonuni

28.Favqulodda vaziyatlarda xavfsizlikni ta'minlash bo'yicha qabul qilingan davlat standartlari tizimi.

29."Gidrotexnika inshootlarining xavfsizligi to'g'risida" gi qonuni. 30."Sanitariya nazorati to'g'risida"gi qonuni.

31."Fuqarolar sog'lig'ini saqlash to'g'risida"gi qonuni.

33. Tashkilotlardagi mehnatni muhofaza qilish va sanoat xavfsizligini boshqarishdagi xavfli obyektlari.

34. Mehnatni muhofaza qilish va sanoat xavfsizligini boshqarishni xududiy, ishlab chiqarishdagi darajasi.

35. Korxonalarda ishchilarni mehnatini muhofaza qilishni tashkillashtirish. 36. Ish joylarini sharoitiga ko'ra attestatsiya qilish, korxonalardagi mehnatni muhofazalash ishlari bo'yicha sertifikatsiyalash.

37. Davlatimizda va chet ellardagi hayot faoliyati xavfsizligining madaniyatini holati.

38. Hayot faoliyati xavfsizligining madaniyatini umumiy tavsifi, uning tarixiy, falsafiy, ijtimoiy va diniy asoslari.

39. Hayot faoliyati xavfsizligining madaniyatini tushunchasi.

40. Hayot faoliyati xavfsizligining madaniyatini tashkil etish obyektlari.

41. Hayot faoliyati xavfsizligi sohasidagi xalqari tajribalar.

42. Xodimlarning xavfsiz faoliyatini tashkil qilish chora-tadbirlari.

43. Ish beruvchining majburiy javobgarligi.

44. Mehnat xavfsizligi bo'yicha xodimning bilimlarini tekshirish.

45. Insonning faoliyat jarayoniga adaptatsiyasi.

VI. Fan bo'yicha talabalar bilimini nazorat qilish

Talabalar bilimini nazorat qilish Oliy va o'rta maxsus ta'lim Vazirligi tomonidan tavsiya etilgan "Oliy ta'lim muassasalarida talabalar bilimini nazorat qilish va baholashning reyting tizimi to'g'risida"gi Nizom (Nizom O'z.R. OO'MTVning 2009 yil 11 iyundagi 204-son buyrug'i bilan tasdiqlangan va O'zbekiston Respublikasi Adliya vazirligida 2009 yil 10 iyulda 1981-son bilan davlat ro'yxatidan o'tkazilgan. O'z.R. OO'MTVning 2010 yil 25 avgustdagi 333-sonli buyrug'i bilan Nizomga o'zgartirish va qo'shimchalar kiritilgan hamda O'zbekiston Respublikasi Adliya vazirligida 2010 yil 26 avgustda 1981-1-son bilan davlat ro'yxatidan qayta o'tkazilgan) asosida bosqichma-bosqich amalga oshiriladi.

Ushbu Nizomga muvofiq fan bo'yicha o'quv semestri davomida uch turdagi, ya'ni joriy, oraliq va yakuniy nazoratlar o'tkaziladi.

Joriy nazorat - fan mavzulari bo'yicha bilim va amaliy ko'nikma darajasini aniqlash va baholash maqsadida laboratoriya, amaliy mashg'ulotlar va mustaqil ta'lim topshiriqlari buyicha. og'zaki so'rov, test o'tkazish, suhbat, nazorat ishi, kollokvium, uy vazifalarini tekshirish va shu kabi boshqa shakllarda o'tkaziladi.

Oraliq nazorat – semestr davomida modulli tizim asosida o'quv dasturining tegishli (fanning bir necha mavzularini o'z ichiga olgan) bo'limi tugallangandan keyin, talabaning bilim va amaliy ko'nikma darajasini aniqlash va baholash maqsadida yozma, og'zaki, test shaklida o'tkaziladi. Oraliq nazorat bir semestrda ikki (yoki bir) marta o'tkaziladi va shakli (yozma, og'zaki, test va hokazo) hamda soni o'quv faniga ajratilgan umumiy soatlar hajmidan kelib chiqqan holda belgilanadi

Yakuniy nazorat – semestr yakunida muayyan fan bo'yicha nazariy bilim va amaliy ko'nikmalarni talabalar tomonidan o'zlashtirish darajasini aniqlash maqsadida tayanch

2. Xavflarni kvantifikatsiyalashning sonli, balli va boshqa uslublarini tahlil qilish.
3. Xavfsizlikni ta'minlash tamoyillari va uslublarini tahlil qilish.
4. Faoliyatning turli bosqichlarida xavfsizlik shartlarini tahlil qilish.
5. Faoliyat xavfsizligini ta'minlashning ergonomik ko'rsatkichlarini tahlil qilish.
6. Ish o'rnini tashkillashtirishning talablari.
7. Inson antropometrik ko'rsatkichlarining faoliyat xavfsizligiga ta'siri.
8. Faoliyat xavfsizligini ta'minlashda psixologik omillarning ahamiyati.
9. O'zbekiston Respublikasida hayot faoliyat xavfsizligini ta'minlash sohasida qabul qilingan qonun va meyoriy hujjatlar tizimi.
10. Hayot faoliyati xavfsizligi fani bo'yicha glossariy tuzish.
11. Insonning fiziologik va psixologik tavsiflarining xavfsizlikni ta'minlashdagi ahamiyati.
12. Odam anatomiyasining (antropometrik parametrlarining) xavfsizlikni ta'minlashdagi ahamiyati.
13. Hayot faoliyati xavfsizligini ta'minlashga oid xalqaro tajriba va izlanishlar taxlili.
14. Hayot faoliyati xavfsizligini ta'minlashga oid chet davlatlarda qabul qilingan qonunlar va meyoriy hujjatlar taxlili.
15. Shovqin va titrashdan himoyalanish texnik vositalarining guruhlanishi va tuzilishi.
16. Mashina va mexanizmlar uchun texnika xavfsizligi talablari keltiriladigan meyoriy hujjatlar tizimi.
17. Davlat yong'in xavfsizligi xizmati.
18. Respublika bo'yicha yong'inlar sodir bo'lishi va ularda ko'riladigan zararlar to'g'risida statik ma'lumotlar taxlili.
19. Yong'indan himoyalanishning zamonaviy texnik vositalari.
20.. Xalqaro terrorizm va terroristik tashkilotlar.
21. O'zbekistonda bo'lishi mumkin bo'lgan texnogen xavflar. 22. Markaziy Osiyoda bo'lishi mumkin bo'lgan tabiiy xavflar.
23. "Aholini va hududlarni tabiiy hamda texnogen xususiyatli favqulodda vaziyatlardan muhofaza qilish to'g'risida"gi qonun.
24. Favqulodda vaziyatlarda ularning oldini olish va harakat qilish davlat tizimi(FVDT)ning strukturaviy tuzilishi.
25. "Fuqaro muhofazasi to'g'risida"gi qonuni. 26."Terrorizmga qarshi kurash to'g'risida"gi qonuni.
27. "Xavfli ishlab chiqarish obyektlarining sanoat xavfsizligi to'g'risida" gi qonuni
28. Favqulodda vaziyatlarda xavfsizlikni ta'minlash bo'yicha qabul qilingan davlat standartlari tizimi.
29. "Gidrotexnika inshootlarining xavfsizligi to'g'risida" gi qonuni. 30."Sanitariya nazorati to'g'risida"gi qonuni.

31. "Fuqarolar sog'lig'ini saqlash to'g'risida"gi qonuni.
33. Tashkilotlardagi mehnatni muhofaza qilish va sanoat xavfsizligini boshqarishdagi xavfli obyektlari.
34. Mehnatni muhofaza qilish va sanoat xavfsizligini boshqarishni xududiy, ishlab chiqarishdagi darajasi.
35. Korxonalarda ishchilarni mehnatini muhofaza qilishni tashkillashtirish. 36. Ish joylarini sharoitiga ko'ra attestatsiya qilish, korxonalardagi mehnatni muhofazalash ishlari bo'yicha sertifikatsiyalash.
37. Davlatimizda va chet ellardagi hayot faoliyati xavfsizligining madaniyatini holati.
38. Hayot faoliyati xavfsizligining madaniyatini umumiy tavsifi, uning tarixiy, falsafiy, ijtimoiy va diniy asoslari.
39. Hayot faoliyati xavfsizligining madaniyatini tushunchasi.
40. Hayot faoliyati xavfsizligining madaniyatini tashkil etish obyektlari.
41. Hayot faoliyati xavfsizligi sohasidagi xalqari tajribalar.
42. Xodimlarning xavfsiz faoliyatini tashkil qilish chora-tadbirlari.
43. Ish beruvchining majburiy javobgarligi.
44. Mehnat xavfsizligi bo'yicha xodimning bilimlarini tekshirish.
45. Insonning faoliyat jarayoniga adaptatsiyasi.

VI. Fan bo'yicha talabalar bilimini nazorat qilish

Talabalar bilimini nazorat qilish Oliy va o'rta maxsus ta'lim Vazirligi tomonidan tavsiya etilgan "Oliy ta'lim muassasalarida talabalar bilimini nazorat qilish va baholashning reyting tizimi to'g'risida"gi Nizom (Nizom O'z.R. OO'MTVning 2009 yil 11 iyundagi 204-son buyrug'i bilan tasdiqlangan va O'zbekiston Respublikasi Adliya vazirligida 2009 yil 10 iyulda 1981-son bilan davlat ro'yxatidan o'tkazilgan. O'z.R. OO'MTVning 2010 yil 25 avgustdagi 333-sonli buyrug'i bilan Nizomga o'zgartirish va qo'shimchalar kiritilgan hamda O'zbekiston Respublikasi Adliya vazirligida 2010 yil 26 avgustda 1981-1-son bilan davlat ro'yxatidan qayta o'tkazilgan) asosida bosqichma-bosqich amalga oshiriladi.

Ushbu Nizomga muvofiq fan bo'yicha o'quv semestri davomida uch turdagi, ya'ni joriy, oraliq va yakuniy nazoratlar o'tkaziladi.

Joriy nazorat - fan mavzulari bo'yicha bilim va amaliy ko'nikma darajasini aniqlash va baholash maqsadida laboratoriya, amaliy mashg'ulotlar va mustaqil ta'lim topshiriqlari buyicha. og'zaki so'rov, test o'tkazish, suhbat, nazorat ishi, kollokvium, uy vazifalarini tekshirish va shu kabi boshqa shakllarda o'tkaziladi.

Oraliq nazorat – semestr davomida modulli tizim asosida o'quv dasturining tegishli (fanning bir necha mavzularini o'z ichiga olgan) bo'limi tugallangandan keyin, talabaning bilim va amaliy ko'nikma darajasini aniqlash va baholash maqsadida yozma, og'zaki, test shaklida o'tkaziladi. Oraliq nazorat bir semestrda ikki (yoki bir) marta o'tkaziladi va shakli (yozma, og'zaki, test va hokazo) hamda soni o'quv faniga ajratilgan umumiy soatlar hajmidan kelib chiqqan holda belgilanadi

Yakuniy nazorat – semestr yakunida muayyan fan bo'yicha nazariy bilim va amaliy ko'nikmalarni talabalar tomonidan o'zlashtirish darajasini aniqlash maqsadida tayanch

tushuncha va iboralarga asoslangan "Yozma ish" yoki "Og'zaki" shaklida o'tkaziladi. Ilmiy Kengash qarori bilan yakuniy nazorat og'zaki, test va boshqa shakllarda ham o'tkazilishi mumkin.

Fan bo'yicha talabalar bilimini nazorat qilish.

Talabalarning fan bo'yicha o'zlashtirishini aniqlash uchun quyidagi baholash turlari o'tkaziladi:

Oraliq baholash (OB) - semestr davomida talabaning fan o'quv dasturini tegishli tugallangan bo'lim(lar)ini o'zlashtirishini baholash usuli. OB soni (bir semestrda 2 tadan oshmasligi lozim) va shakli (suhbat, yozma ish, og'zaki so'rov, test o'tkazish, kollokvium, hisob-grafika ishi, nazorat ishi, kurs ishi, kurs loyixasi, ijodiy topshiriq va hokazo) fan xususiyati va unga ajratilgan umumiy soatlar hajmidan kelib chiqqan holda belgilanadi;

Yakuniy baholash (YAB) - semestr yakunida talabaning muayyan fan bo'yicha nazariy bilim va amaliy ko'nikmalarni o'zlashtirishini baholash usuli. U asosan tayanch tushuncha va iboralarga asoslangan yozma ish, og'zaki so'rov, test, ijodiy ish va boshqa shakllarda o'tkaziladi.

Talabaning fan bo'yicha o'zlashtirishini baholashda quyidagi namunaviy mezonlar tavsiya etiladi:

5 (a'lo) baho:
xulosa va qaror qabul qilish;
ijodiy fikrlay olish;
mustaqil mushohada yurita olish;
olgan bilimlarini amalda qo'llay olish;
mohiyatini tushunish;
bilish, aytib berish;
tasavvurga ega bo'lish.

4 (yaxshi) baho:
mustaqil mushohada yurita olish;
olgan bilimlarini amalda qo'llay olish;
mohiyatini tushunish;
bilish, aytib berish;
tasavvurga ega bo'lish.

3 (qoniqarli) baho:
mohiyatini tushunish;
bilish, aytib berish;
tasavvurga ega bo'lish.

2 (qoniqarsiz) baho:
dasturni o'zlashtirmaganlik;
fanning mohiyatini bilmaslik;
aniq tasavvurga ega bo'lmaslik;
mustaqil fikrlay olmaslik.

VII. Dasturning axborot-uslubiy ta'minoti

Asosiy adabiyotlar

1. A. Mark , P. Friend James Fundamentals of Occupational Safety and Health. Bernan Press. Germaniya, 2007

2. O.R.Yuldashev. Mehnat muhofazasi maxsus kursi./ Darslik..-T.:"Tafakkur qanoti" – 2015. -336-bet

3. E.I.Ibragimov, S.Gazinazarova, O.R.Yuldashev. Mehnat muhofazasi maxsus kursi. Darslik.-T.: TIMI, 2014.-536 b.

4. O.R.Yuldashev, Sh.G.Djabborova, O.T.Xasanova. Hayot faoliyati xavfsizligi. Darslik–T.:"Toshkent-Iqtisodiyot", 2014.– 268 b.

5. Yormatov G'.Yo. va boshqalar. Hayot faoliyati xavfsizligi. –T.: "Aloqachi", 2009. – 348 b.

6. Narziyev Sh.M., Kurbonov Sh.X. Hayot faoliyati xavfsizligi. O'quv qo'llanma– T.:"Yangi nashr", 2019.– 234 b.

Qo'shimcha adabiyotlar

7. Mirziyoev Sh.M. Tanqidiy tahlil, qat'iy tartib-intizom va shaxsiy javobgarlik – har bir rahbar faoliyatining kundalik qoidasi bo'lishi kerak. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2016 yil yakunlari va 2017 yil istiqbollariga bag'ishlangan majlisidagi O'zbekiston Respublikasi Prezidentining nutqi. // Xalq so'zi gazetasi. 2017 yil 16 yanvar, №11.

8. Mirziyoyev Sh.M. Buyuk kelajagimizni mard va olijanob xalqimiz bilan birga quramiz. - T.: "O'zbekiston" NMIU, 2017. – 488 b.

9. O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi – T.: O'zbekiston, 2014. – 46 b.

10."Mehnatni muhofaza qilish to'g'risida"gi (yangi taxriri) O'zbekiston Respublikasi Qonuni. 2016 yil 22 sentabr.

11. Ishlab chiqarishdagi baxtsiz hodisalarni va xodimlar salomatligining boshqa xil zararlanishini tekshirish va hisobga olish to'g'risidagi Nizom. Vazirlar Mahkamasining qarori № 286, 06.06.1997, –T.: 1997.

12. "Ishlab chiqarishdagi baxtsiz hodisalar va kasb kasalliklaridan majburiy davlat ijtimoiy sug'urtasi to'g'risida"gi qonun. O'zbekiston Respublikasi qonun hujjatlari to'plami, 2008 , 37-38-son.

Internet saytlari

13.www.gov.uz – O'zbekiston Respublikasi xukumat portali.

14. www.lex.uz – O'zbekiston Respublikasi Qonun hujjatlari ma'lumotlari milliy bazasi.

15. www.mintrud.uz – Mehnat va aholini ijtimoiy muhofaza qilish vazirligi sayti.

www.bilim.uz – OUMTV sayti